

מפעל ניקוז נחל רשפון

נספח נופי

יכון תכנון יעוץ ומחקר בע-מ

הנדסה אזרחית, דרכים, מסילות ברזל, תנועה, אדריכלות נוף ומבנים, הדמיית גשרים, מדידות וניהול פרויקטים.
רחד היוזמה 4, ת.ד. 444, טירת כרמל 30200, טל. 04-8569000
מרכז עזריאלי 3, ת.ד. 67 תל-אביב 67023, טל. 03-7166630
www.yenon.co.il e-mail: yenon@yenon.co.il

תוכן עניינים

תוכן

2	מבוא וניתוח המצב הקיים.....
2	דימוי המקום.....
3	יחידות נוף.....
4	נצפות.....
4	ערכי טבע ונוף.....
4	מפגעים.....
5	שיקום וייצוב גדות הנחל.....
5	שימוש בחומרים מקומיים.....
6	הגדלת קישוריות מרחב הנחל להולכי רגל ורוכבי אופניים.....
6	חווית דעת נופית על הפרויקט המוצע.....
6	יצירת מערכת אקולוגית רציפה לאורך ערוץ הנחל וגדותיו.....
6	הטיפול הנופי בגדות הנחל ולאורכו.....
7	סיכום.....

ינון תכנון יעוץ ומחקר בע-מ

רח' היוזמה 4, ת.ד. 444, טירת כרמל 30200, טל. 04-8569000
מרכז עזריאלי 3, ת.ד. 67 תל-אביב 67023, טל. 03-7166630
www.yenon.co.il e-mail: yenon@yenon.co.il

הנדסה אזורית, דרכים, מסילות ברזל,
תנועה, אדריכלות נוף ומבנים, הדמיות,
גשרים, מדידות וניהול פרויקטים.

מבוא וניתוח המצב הקיים

דימוי המקום

נחל רשפון הוא נחל אכזב והיובל הדרומי של נחל פולג. שטחו כ-24 קמ"ר ואורכו כ-10 ק"מ שמו ניתן לו בהיותו סמוך ליישוב רשפון הקרוי על שם העיר הקדומה ארשף (ארסוף/אפולוניה) ששכנה על חוף הים מערבית לנחל.

תחילתו של הנחל בדרום בשקע שבין גבעת הכורכר שעליה יושב כפר שמריהו לבין נחלת עדה בהרצליה וכפר בתיה ברעננה. הנחל זורם צפונה באבוס, לאורך מסילת הרכבת, אוסף בדרכו יובלים מקריית שרת ברעננה, בני ציון, שפיים וחרוצים ומתמזג עם נחל פולג מצפון מזרח לקיבוץ יקום באזור אגמון פולג.

בעבר היה הנחל יוצר בחורף ובאביב רצף שטחים מוצפים לאורך אפיקו אשר היו מקיימים מגוון בתי גידול לחים ואילו על גבעות הכורכר והחמרה היה צומח יער אלוני השרון.

עם הסדרת הנחל, התמתנו ההצפות בשטחים הסמוכים והוא עדיין משמר לאורכו מגוון בתי גידול לחים בעלי חשיבות אקולוגית גבוהה לסביבה. בנחל נמצאים צמחי גדות, סבך קנה ועב קנה, בין הצמחים הנדירים הצומחים בו נמצאים אגמון החוף ודמסון כוכבי. עופות מים הנמשכים אליו מוצאים מסתור בסבך הקנים.

ממזרח לנחל קיימות שמורות בני ציון וחרוצים המשמרות את נופ גבעות החמרה וממזרח לקיבוץ יקום קיימים ריכוזים של אירוס הארגמן.

צפונית לשפכו של נחל רשפון ובחיבור עם נחל פולג, הוקם אגמון פולג המשחזר במקצת את אופייה של ברכת רמדין שיובשה.

התוכנית המוצעת להסדרת נחל רשפון מוגשת כמפעל ניקוז על פי חוק הניקוז והגנה מפני שיטפונות תשי"ח 1957 על ידי רשות ניקוז ונחלים שרון ומתייחסת למקטע הנחל שתחילתו במעביר המים המתוכן בדרום (77+700) ועד הפרדה מפלסית 30 א' בצפון (77+000).

במסגרת תכנית תת"ל 65' שטח המסילה הורחב ובעקבות כך נדרשה הסטה מזרחה של נחל רשפון באזור הדרומי למפעל הניקוז.

מפעל הניקוז ממשיך את התוואי ההסטה של תת"ל 65' עד סמוך למפרדה 30' א'

יחידות נוף

מרזבת נחל רשפון, המוסדר כתעלה, מצויה בין שני רכסי כורכר המלווים את הנחל ומתלכדת בצפונה עם עמק נחל פולג. רוב שטחה של המרזבה מעובד. קטעים בצפון היחידה מוצפים עונתית ומהווים בית גידול עונתי לעופות מים ובעלי חיים של שלוליות חורף. סבך קנים ומיני צמחיית גדות מופיע בצפון היחידה וכן לאורכו של נחל רשפון ובתעלות לצידה של מסילת הרכבת.

יחידות הנוף:

א. שטחי חקלאות – מהווים שטח עקרי של אזור נחל רשפון, לרוב גידולי שדה, המלווים את ערוץ הנחל ממזרח.

ב. רצועת הרכבת ממערב לנחל רשפון

ג. שטחים מופרים – בין שטחי החקלאות וממזרח לנחל רשפון מצויים שטחים מופרים נרחבים.

ד. יישובים – בני-ציון, חרוצים.

ה. נחל רשפון

נצפות

מרכיב חשוב בניתוח הרגישות של מרחב הוא מידת הנצפות שלו. מידת הנצפות נובעת ממס' פרמטרים ובעיקרם מהיכן ניתן לצפות בו ומהי מידת הנצפות. ככלל, המרחב הינו מישורי ברובו, אם זאת חלקים ממנו נצפים ממסילת הרכבת, מגשר כביש 20 ונת"צ עתידי במסגרת תת"ל 65א'. כמו כן, באזור זה מצויים שמורות בני ציון וחרוצים אשר מהווים יעד חשוב למטיילים באזור.

ערכי טבע ונוף

נחל רשפון הוא היובל הדרומי של נחל פולג ושמורת הפולג מהווה ערך טבע משמעותי ובעל חשיבות אקולוגית גבוהה באזור השרון. שיקומו של נחל רשפון באופן שיאפשר גיוון המרכיבים האקולוגיים, יצירת ערוץ נחל זורם במראה טבעי עם נפתולי נחל ובעל גדה משתנה מהווה שיקום היסטורי של אזור השרון ובריכות החורף העונתיות.

שימור פשט ההצפה של נחל רשפון הוא בעל חשיבות אקולוגית גבוהה לקיום משטר

הצפות תקין למרחב הנחל, המאפשר החלפת חומרים בין האזור היבש לאזור הרטוב וקיום בית גידול עונתי לח.

לאור כך יש להגביל את הפיתוח באזור פשט ההצפה ולאפשר למרחב הנחל את אופן פעולתו הטבעית.

מפגעים

שטח מופר - ממזרח לרצועת הנחל קיים שטח מופר משמעותי. אזור זה "נכבש" ע"י רכבי שטח וישנה סבירות גבוהה של כניסת רכבי שטח לאזור הנחל המשוקם. צמחייה פולשנית – לאורך הנחל (בגדת הנחל וכן גם בערוץ עצמו) נצפו פרטים רבים של צמחייה פולשנית.

מינים פולשניים יפנו מהאתר על פי הגדרות רט"ג ורכבת ישראל לטיפול בצמחייה פולשנית.

כחלק מהתסקיר הסביבתי של תת"ל 65א' נדרש לקיים סקר צומח מפורט כתנאי לביצוע עבודות עפר.

ערכי צומח שימצאו ראויים לשימור יאספו וישמרו, וישמשו ככל הניתן לעבודות השיקום הנופי-אקולוגי שיבוצע.

הטיפול הנופי בגדות הנחל ולאורכו

שיקום וייצוב גדות הנחל

בפרק זה מפורטים עקרונות התפיסה הנופית לאורך הנחל וגדותיו. דגשים תכנוניים שמפורטים להלן ישמשו כהנחיות לתכנון מפורט במקטע נחל זה.

- הסדרת הנחל תאפשר שיקום צמחיית גדות ומים להעשרת המגוון הביולוגי ותאפשר התבססות של בע"ח.
- נטיעת עצים מקומיים במקומות המתאימים לכך, שמירה על קו נטיעות עצים 2 מ' מקו הדיקור העליון של גדות הנחל.
- טיפול במינים פולשים.
- תחזוקה נמוכה - שימוש בצמחייה עמידה לאורך שנים ליצירת נוף צמחי שאינו דורש השקיה ותחזוקה לאחר התבססות.
- הבטחת מעבר חופשי למטיילים ולבעלי חיים לאורך הנחל, ללא מכשולים כגון גידור. מעברי מים יאפשרו מעבר לבע"ח.
- הגדרת רצועת נחל תכלול רצועה מעבר לקווי הדיקור העליונים של הנחל. הרצועה תאפשר חיץ טבעי בין הנחל לשטחים הסמוכים ותכלול שטחים טבעיים, דרכי טיול ושהייה ואזורי הצפה ככל הניתן.
- ברצועת הנחל יש לאפשר התבססות מרכיבים שיהוו בסיס לשיקום אקולוגי של הנחל וטיפולו בתי הגידול האופייניים.
- הגדרת סביבת נחל - חיץ נופי נוסף, רחב יותר מרצועת הנחל. בסביבה זו ישמרו המאפיינים העיקריים של נוף הנחל: שטחים טבעיים, ונוף חקלאי פתוח.

שימוש בחומרים מקומיים

לנחל רשפון חשיבות רבה כאלמנט נופי במרחב, הנצפה ממספר נקודות בסביבתו ויכול להוות מוקד משיכה למטיילים. על כן, יש לנסות ולשקם את איכותו הנופית של הנחל, ולפתח אותו באופן השומר על מראה טבעי ככל האפשר, מאמץ את מאפייני המרחב ומשתלב בנופו.

כדי לאפשר את השתלבות הנחל במרחב הנופי, תעשינה הפעולות הבאות :

- במקומות בהם נדרש דיפון הנחל, יעשה שימוש באבן טבעית בעיבוד טבעי ולהימנע מאבנים

מנוסרות לצורות מלבניות.

- יש להימנע מדיפון בבטון ללא חיפוי אבן מקומית.
- יש להימנע משימוש באספלט בדרכים המתוכננות בפרויקט. סלילת דרכים אלו תהיה תוך שימוש בחומרים בעלי מאפיינים המשתלבים במרחב (דרכי מצעים, בטון בגוון בהיר וכדומה – לפי החלטת המתכנן בתכנון המפורט).
- כל זאת בנוסף להנחיות הנוגעות לשתילת ונטיעת צמחיה מקומית בלבד.

הגדלת קישוריות מרחב הנחל להולכי רגל ורוכבי אופניים

הסדרת הנחל, העלאת המורכבות המבנית והשיקום הנופי והאקולוגי, יעלו את רמת העניין התיירותי של הציבור בנחל ויעודדו ביקור של מטיילים לאורכו. דרכי שירות מתוכננות ברצועת המגן המתוכננת לאורך הנחל ישמשו בימי שגרה כשבילי אופניים ושבילי טיול ובכך יאפשרו את הפיכת מרחב הנחל לציר קישוריות פתוח לציבור הרחב לפעילויות טיילות ופנאי לאורכו.

דרכי מטיילים ייעודיות יחזקו את הקישוריות, יאפשרו הגדלת רצועת הנחל הטבעית ויסיפו מורכבות לסביבת הנחל. דרכי המטיילים יקושרו למערכות השבילים הקיימות והמתוכננות במרחב.

- מומלץ להוסיף שילוט וסימון לדרכים.

חוות דעת נופית על הפרויקט המוצע

בפרק זה מוסברת תרומתה של התוכנית המוצעת לשימור וחיזוק ערכים נופיים במרחב הנחל בהם רציפות אקולוגית נופית ואנושית, קישוריות במרחב, והתאמה לתוכניות סטטוטוריות.

יצירת מערכת אקולוגית רציפה לאורך ערוץ הנחל וגדותיו

הפרויקט המוצע שומר על רציפות המערכת האקולוגית לאורך הנחל. הצמחייה מהווה בית גידול למיני בעלי חיים מקומיים, שמירה על רצף הצמחייה מאפשרת מעבר לבעלי חיים אלו לאורך הנחל. רצף הצמחייה יעשה בהתאמה לרצועות חיגור בערוץ ובגדותיו והקפדה על צמחייה מקומית.

הטיפול הנופי בגדות הנחל ולאורכו

ייצוב הגדות כולל שימוש בצמחייה מקומית ו/או כזאת האופיינית לבתי גידול לחים. בתוך רצועת המגן נכלל גם פיתוח של דרך שירות, שתשמש גם למטרות טיילות ורכיבת אופניים.

באזורים ייעודיים של הפיתוח יש לשקול הוספת שביל מטיילים (הולכי רגל/אופניים) אשר מאפשר פיתוח נופי ושתילת צמחייה מקומית בשטחים הכלואים בין דרך השירות ושביל המטיילים ומעשיר את הרציפות והמגוון האקולוגי של גדות הנחל.

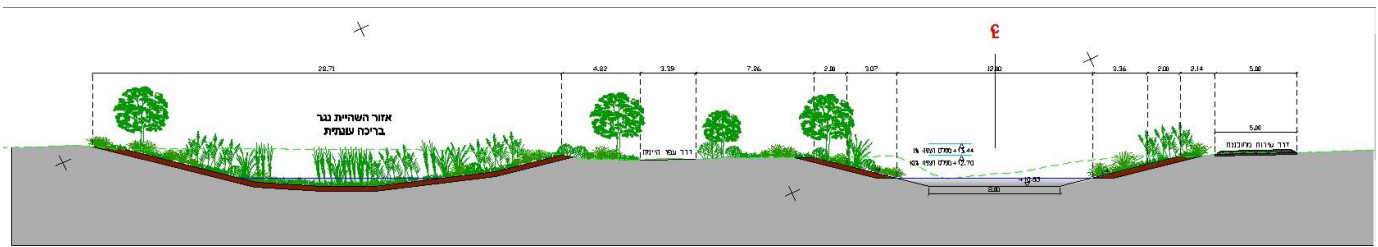

ינן תכנון יעוץ ומחקר בע-מ

רח היזמה 4, ת.ד. 444, טירת כרמל 30200, טל. 04-8569000
מרכז עזריאלי 3, ת.ד. 67 תל-אביב 67023, טל. 03-7166630
www.yenon.co.il e-mail: yenon@yenon.co.il

הנדסה אדריכלות, דרכים, מסילות ברזל,
תנועה, אדריכלות נוף ומבנים, הדמיות,
גשרים, מדידות וניהול פרויקטים.

חתך טיפוסי נחל רשפון

1 - 1

פשט ההצפה של הנחל ישמר בתחומי הקו הכחול של הפרויקט ויחולו עליו הגבלות בנייה על מנת לשמר את איכות מי הנחל. בנוסף, יש לשקול הוספה של אזורים משוקעים באזור הגדות על מנת לקיים מהלך טבעי של הנחל ובריכות חורף סביב ערוץ הנחל – דבר התורם לביסוס המערכת האקולוגית של מרחב הנחל.

סיכום

נחל רשפון מהווה מסדרון אקולוגי משמעותי המחבר בין גבעות הכורכר של כפר שמריהו ובין שמורת הפולג מצפון. במקטע התכנון מסדרון הנחל צר באופן יחסי וכולל את אפיק הנחל ושטחי חקלאות מרובים לצידו, הכלואים בין הנחל ורצועת הרכבת.

בעקבות הרחבת מסילת הרכבת במסגרת תת"ל 65' מבוצעת הסדרה והסטה של הנחל מזרחה, על למטב את ניקוז הנחל נדרש להסדיר חלק זה של הנחל ולהתאימו להסדרה המתוכננת בתת"ל 65'א'.

כדי לשלב את מטרתו הניקוזית של הפרויקט עם הצורך לשמר את המסדרון האקולוגי העובר בשטח הנחל, נבחרו פתרונות ייצוב, המאפשרים רצף צמחי לאורך רוב גדות הנחל תוך העדפת השימוש באמצעים טבעיים. הורחבה רצועת הנחל היכן שהדבר מתאפשר, נוספו דרכי שירות ממערב ומזרח לנחל וכן הוספה של שבילי טיול מזרחית לדרך השירות, דבר זה מאפשר תכנון ושיקום נופי של רצועת הנחל מעבר לרצועת המגן של הנחל.

יש להשתמש בצמחייה מקומית מתאימה לייצוב הגדות ולבחור בחומרים מקומיים, ככל האפשר, לעבודות ייצוב אפיק הנחל.